

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра дошкільної і початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІПП

Світлана КОНДРАТЮК

« 30 » серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**

спеціальність **012 Дошкільна освіта**

освітньо-професійна програма Дошкільна освіта

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННІПП

« 30 » серпня 2023 р.

Голова Авдеев

Юлія БОНДАРЕНКО

доктор педагогічних наук, професор

Розробник: Євдокія Харькова, к. пед.н., доцент кафедри дошкільної і початкової освіти

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри дошкільної і початкової освіти

Протокол № 1 від «30 » серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

Наталія ПАВЛУЩЕНКО
канд. пед. н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	бакалавр	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 150		Лекції	
		семестри	
		1-й	1-й
		24 год.	2 год.
		Практичні	
		1-й	1-й
		28 год.	2 год.
		Консультації	
		Самостійна робота	
		1-й	1-й
		94 год.	196 год.
		Вид контролю: <i>іспит</i>	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Педагогіка дошкільна» є обов'язковою навчальною дисципліною для здобувачів освітнього ступеня Бакалавр спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Мета курсу: формування особистості конкурентоспроможного фахівця, здатного розв'язувати складні нестандартні професійні завдання і проблеми інноваційного та дослідницького характеру в галузі дошкільної освіти, забезпечити освітній процес в сучасних умовах закладу дошкільної освіти, адаптуватися до трансформаційних змін в освітній галузі, здійснювати інтеграцію в європейський освітній простір.

Завдання курсу:

Методичні: сприяти міцному усвідомленому засвоєнню студентами змісту, організаційних форм і методів навчання й виховання дітей дошкільного віку в закладах дошкільної і сім'ї з метою їх різнобічного виховання і формування особистості дитини;

Створення умов ґрунтовного оволодіння матеріалом та здатності проводити науково-дослідну роботу

Виховні: сприяти формуванню особистості майбутнього педагога, розвитку його культури, ерудиції;

Виховання в студентів соціальної активності, намагання керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості;

Розвивальні: сформувати у студентів вміння планувати, організовувати і реалізовувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти, забезпечувати диференційований підхід до вихованців, враховувати їхні індивідуальні особливості, сприяти розвитку їх задатків і здібностей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у бакалаврів мають бути сформовані програмні компетентності (відповідно освітньо-професійної програми Дошкільна освіта), а саме:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності	<p>ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.</p> <p>ЗК-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p>
Фахові компетентності	<p>ФК-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).</p> <p>ФК-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.</p> <p>ФК-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.</p> <p>ФК-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).</p> <p>ФК-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.</p> <p>ФК-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною),</p>

	<p>художньо-мовленнєвою і художньопродуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.</p> <p>ФК-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей.</p> <p>ФК-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.</p> <p>ФК-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.</p>
--	---

Курс передбачає проведення лекційних, практичних занять та організацію самостійної роботи студентів. На лекції логічно й послідовно викладаються найбільш загальні наукові питання програми. Практичні заняття спрямовані на засвоєння студентами практичних умінь і навичок. Самостійна робота спрямована на поглиблене вивчення програмового матеріалу. Контроль за самостійною роботою здійснюється в усіх формах аудиторних занять та в процесі індивідуальної роботи зі студентами, відповідно до розділів.

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна»

Міждисциплінарні зв'язки: українська мова за професійним спрямуванням, дитяча психологія, дитяча література, загальна педагогіка, методики.

3. Результати навчання за навчальною дисципліною «Педагогіка дошкільна»

ПРН 1	Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього, дошкільного та молодшого шкільного віку.
ПРН 2	Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.
ПРН 3	Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.
ПРН 4	Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності

	дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.
ПРН 5	Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.
ПРН 6	Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.
ПРН 7	Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.
ПРН-9	Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний освітній простір закладу дошкільної освіти.
ПРН-11	Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.
ПРН-12	Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.
ПРН-13	Здійснювати управління якістю освітнього процесу, керуючись психолого-педагогічними принципами його організації в системі дошкільної освіти та взаємодії з сім'єю.
ПРН-15	Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.
ПРН-17	Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.
ПРН-20	Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.
ПРН-21	Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

За шкалою ECST	Рівень навчальних досягнень студента	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
A	високий	Відповідь або виконання завдання характеризується правильністю та повнотою без допомоги викладача. Студент володіє узагальненими знаннями, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал для внесення власних аргументованих суджень у практичній діяльності. Студент має системні, дієві здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки.
B	високий	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати інформацію. Використовує загальновідомі доводи у власній аргументації, здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу. Викладення матеріалу з теми є чітким, логічним з наведенням прикладів із власних спостережень, використанням знань із суміжних дисциплін. Відповідь або виконання завдання характеризується повнотою з незначними огріхами без надання допомоги з боку викладача.
C	достатній	Відповідь або виконання завдання характеризується недостатньою повнотою, але правильністю без надання допомоги викладача. Студент володіє обсягом знань та умінь, які є необхідними для розкриття теми, користується термінологією, однак, під час розкриття теоретичних основ історії педагогіки, студент може припускатися окремих неточностей. Під час висвітлення питань щодо сучасних досягнень педагогічної науки та практики з деякими огріхами може обґрунтувати відповідь.
D	середній	Відповідь або виконання завдання характеризується неповнотою і проводяться за допомогою консультації викладача. Значну частину матеріалу студент наводить на репродуктивному рівні, зазнає труднощів під час надання визначень ключовим поняттям теми, недосконало володіє сучасними досягненнями педагогічної науки. Під час відповіді спостерігається порушення логічності та точності.
E	початковий	Відповідь або виконання завдання характеризується фрагментарністю і є можливими тільки за умови надання допомоги викладача. Викладення матеріалу відбувається на репродуктивному рівні зі значною кількістю огріхів та неточностей. Студент здатен досягати визначеної мети навчального процесу за допомогою різних методів і методичних прийомів, тільки під керівництвом викладача.
FX	низький	Відповідь або виконання завдання характеризується неправильністю та фрагментарністю, відбуваються під керівництвом викладача. Теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою курсу, засвоєно частково, необхідні практичні уміння не сформовано.

Розподіл балів

Поточний контроль		Контроль самостійної роботи	Сума	Підсумковий (екз.)	Загальна сума
Розділ	Тема				
Розділ 1	T.1	5	75	25	100
	T.2	5			
	T.3	5			
	T.4	5			
	T.5	5			
Розділ 2	T.6	5			
	T.7	5			
	T.8	5			
	T.9	5			
	T.10	5			
	T.11	5			
	T.12	5			
Разом		60	15		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5.Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, тестування, творчі завдання, презентації результатів виконаних завдань, оцінка самостійної роботи магістрантів.

6. Програма навчальної дисципліни

«Дошкільна педагогіка»

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальні засади дошкільної педагогіки

Тема 1. Дошкільна педагогіка як галузь педагогічних знань.

Предмет і завдання дошкільної педагогіки. Основні поняття (категорії) дошкільної педагогіки: виховання, навчання, розвиток особистості в дошкільному віці, дошкільна освіта. Джерела дошкільної педагогіки як науки. Розвиток суспільного дошкільного виховання. виховання за кордоном. Вікова періодизація та розвиток особистості.

Тема 2. Виховання і розвиток

Виховний ідеал і мета виховання. Своєрідність мети виховання на різних етапах дошкільного дитинства. Завдання і напрями виховання дітей раннього і дошкільного віку. Принципи та методи виховання.

Тема 3. Вікова періодизація та розвиток особистості дошкільника.

Проблема рівнів розвитку особистості дошкільника. Суперечності та кризові явища, періоди розвитку. Вікова періодизація. Різноманітність розвитку дитини.

Тема 4. Становлення і розвиток науки про дошкільне виховання.

Проблеми дошкільного виховання у педагогічній думці давнього світу. Погляди на проблему виховання дітей дошкільного віку в епоху середньовіччя. Розвиток ідей дошкільного виховання в епоху Відродження. Педагогіка дошкільного віку епохи Просвітництва. Актуальні проблеми дошкільної педагогіки.

Тема 5. Сучасна система дошкільної освіти.

Сучасна система дошкільного виховання. Сучасний дошкільний заклад, його значення відповідно до закону України «Про дошкільну освіту». Типи і види дошкільних закладів загального і спеціального призначення. Характеристика програм виховання і навчання дітей. Програми виховання і

навчання дітей дошкільного віку. Суть і функції професійної діяльності спеціалістів з дошкільного виховання.

Розділ 2. Чинники всебічного виховання особистості дошкільників

Тема 6. Фізичне виховання дітей дошкільного віку.

Режим дня дитини, його значення для розвитку. Методи, засоби і форми фізичного виховання в дошкільному навчальному закладі. Зміст культурно-гігієнічних навичок дітей різних вікових груп. Методика і умови формування культурно-гігієнічних навичок.

Тема 7. Розумове виховання і розвиток дошкільників.

Теоретичні засади розумового виховання дітей дошкільного віку. Сенсорне виховання як основа виховання дітей дошкільного віку. Методика сенсорного виховання в різних вікових групах. Засоби розумового виховання. Виховання у дітей розумової активності

Тема 8. Моральне і трудове виховання дітей дошкільного віку

Зміст і завдання морального виховання дошкільників у різних вікових групах дошкільного закладу. Принципи і методи морального виховання дошкільників. Виховання моральних якостей. Виховання у дітей дошкільного віку любові до Батьківщини. Моральне і трудове виховання дітей дошкільного віку. Завдання та значення трудового виховання дошкільників. Складові частини та вимоги до організації праці дітей. Види праці дітей, їх зміст. Особливості праці дошкільників. Основні форми організації праці в дитячому колективі (індивідуальні та колективні). Умови виховання дошкільників у праці. Засоби трудового виховання дошкільників.

Тема 9. Естетичне виховання дошкільників.

Естетичне виховання дошкільників: мета, завдання, зміст, умови, форми і методи. Засоби і методи естетичного виховання дошкільників.

Тема 10. Виховання дітей першого і другого року життя.

Особливості раннього дитинства як вікового періоду. Теоретичне обґрунтування необхідності виховання дітей від моменту народження. Основні педагогічні правила виховання дітей раннього віку. Соціальна

адаптація та чинники, що визначають характер і тривалість звикання до нових умов. Організація життя у перші дні перебування їх в дитячому садку. Особливості психофізичного розвитку дітей першого року життя. Періодизація розвитку дітей на першому році життя. Завдання виховання дітей першого року життя. Режим дня дітей першого року життя та організація режимних процесів у родині та закладі дошкільної освіти. Методика проведення освітньої роботи з дітьми першого року життя. Розвиток дитини другого року життя. Організація умов життєдіяльності дітей, особливості режиму дітей другого року життя. Засоби створення предметно-ігрового середовища. Педагогічне керівництво самостійною діяльністю дітей другого року життя.

Тема 11. Виховання дітей третього року життя.

Особливості розвитку дитини третього року життя. Явище «кризи трьох років» та педагогічні засоби попередження її негативних наслідків. Завдання і зміст освітньої роботи у першій молодшій групі. Організація режимних процесів та розвивального предметного середовища. Методика педагогічного керівництва іграми дітей третього року життя.

Тема 12. Організація предметно-ігрового середовища в умовах дошкільного закладу.

Освітня і виховна цінність іграшки. Історія виникнення і розвитку іграшки. Сучасна класифікація іграшок, вимоги до них. Народні іграшки та їх педагогічне значення. Характеристика предметно-ігрового середовища. Особливості організації предметно-ігрового середовища в різних вікових групах закладу дошкільної освіти.

Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	Денна форма					Заочна форма			
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі		
		Лекції	Практичні	Консультації	Самостійна робота		Лекції	Практичні	Консультації
Розділ 1. Загальні засади дошкільної педагогіки									
Тема 1. Дошкільна педагогіка як галузь педагогічних знань.	6	2	2	-	8		0,5		12
Тема 2. Виховання і розвиток	6	2	2	-	8				12
Тема 3. Становлення і розвиток науки про дошкільне виховання.	7	2	2	-	8				12
Тема 4. Сучасна система дошкільної освіти.	7	2	2	-	8		0,5		12
Тема 5. Вікова періодизація та розвиток особистості дошкільника.	6	2	2	-	8		0,5	0,5	12
Розділ 2. Чинники всебічного виховання особистості дошкільників									
Тема 6. Фізичне виховання дітей дошкільного віку.	8	2	2	-	8				12
Тема 7. Розумове виховання дошкільників.	8	2	2		8		0,5		12
Тема 8. Моральне і трудове виховання дітей дошкільного віку	8	2	2	-	8		0,5		12
Тема 9. Естетичне виховання дошкільників.	8	2	2	-	8		0,5	0,5	12
Тема 10. Виховання дітей першого і другого року життя.	7	2	4	-	8			0,5	12
Тема 11. Виховання дітей третього року життя.	7	2	4	-	8				12
Тема 12. Організація предметно-ігрового середовища в умовах дошкільного закладу.	9	2	2	-	6				14
Усього годин	146	24	28	-	94		2	2	146

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Дошкільна педагогіка як галузь педагогічних знань.	2	
2.	Виховання і розвиток	2	
3.	Становлення і розвиток науки про дошкільне виховання.	2	
4.	Сучасна система дошкільної освіти.	2	
5	Вікова переодизація та розвиток особистості дошкільника.	2	
6	Фізичне виховання дітей дошкільного віку.	2	
7	Розумове виховання дошкільників.	2	
8	Моральне і трудове виховання дітей дошкільного віку	2	
9	Естетичне виховання дошкільників.	2	0,5
10	Виховання дітей першого і другого року життя.	2	0,5
11	Виховання дітей третього року життя.	2	
12	Організація предметно-ігрового середовища в умовах дошкільного закладу.	2	0,5
13	Виховання дітей у грі.	2	0,5
Усього годин:		28	2

8. Рекомендовані джерела інформації

Базова (основна):

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція». 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Борисова Н. П. *Дитячий сад і батьки. Пошук активних форм взаємодії. Дошкільне виховання.* 2023. № 2. С. 5-6Ващенко Г. *Виховний ідеал.* Підручник. Львів: Камула, 2022р. 276 с.
3. Веремій Л. *Маленькі таємниці виховання дитини в українській родині.* К.: Поліграф. Консалтинг, 2022р. С. 90.
4. Дитина. *Освітня програма для дітей від двох до семи років.* Наук. керів. Беленька Г.В. К., 2021. 304 с.
5. *Дитина: програма виховання і навчання дітей від двох до семи років.* Наук. кер. проекту: Огневюк О.В. К.: ун-т ім. Б.Грінченка, 2022. 492 с.
6. Кононко О. *Особистісне зростання в ранньому віці: суть та умови сприяння. Дошкільне виховання.* 2023. № 10
7. Крикун О. *Ранній розвиток здібностей дітей. Інноваційна практика в роботі вихователя ЗДО.* Метод. посібник. К.: Шкільний світ, 2020. 128 с.
8. Крутій К. Л. *Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія: у 2 ч.* Запоріжжя: ЛПС Лтд, 2022. 320 с.
9. Кузьменко В.У. *Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років.* К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. 354 с.

10. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р., *Педагогіка українського довкілля: у 2 ч.* Навч. Посібник. К.: Вища школа, 2022. 302 с.
11. Лохвицька Л.В. *Розвивальне середовище для дітей раннього віку. Дошк. виховання.* 2023. № 11. С. 12-14.
12. Поніманська Т.І. *Дошкільна педагогіка. Підручник.* К.: Академвидав, 2021. 464 с.
13. Поніманська Т. І. *Дорослий у становленні дитячої особистості. Дошкільне виховання.* 2022. №12.
14. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. *Дошкільна педагогіка. Практикум.* Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів, спеціальність «Дошкільне виховання. К.: Видавничий Дім «Слово», 2021. 352 с.
15. *Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля»* Тернопіль: Мандрівець, 2021. 264 с.
16. Поніманської Т.І. (за ред.). *Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник.* К.: Видавничий Дім «Слово», 2022. 568 с.

Додаткова література:

1. Беленька Г. *Експериментально-дослідницька діяльність дітей у природі як технологія пізнавального розвитку.* 2022. № 11. С. 6-10.
2. Бусленко В. *Організація еколого-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі. Дитячий садок.* 2021. С. 21 – 23.
3. Вашуленко Т. *Екологічні ланцюжки. Дошкільне виховання.* № 7, 2023. С. 18-20.
4. Глухова Н. *Емоційне спілкування дитини з природою як умова творчого осягнення світу. Дошкільне виховання.* № 10. 2021. С. 8 - 9.
5. Горопаха Н.М. *Методика ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія.* К.: Видавничий дім «Слово», 2012. 432 с.
6. Грицан М., Курик М. *Сучасна екологічна освіта: передумови, принципи, завдання. Дошкільне виховання.* 2020. №10. С. 6-7.
7. Коваленко О. *Особливості використання дидактичних ігор та вправ у освітньому процесі. Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2022. № 12. С. 40-44.
8. Пасічник А. *Навчання переказу: формування монологічної компетентності. Дошкільне виховання.* 2022. № 11. С. 12-16.
9. Поніманська Т. *Умови застосування комп'ютера в навчально-виховному процесі дошкільник.* Вісник Інституту розвитку дитини. 2021. № 32. С. 90-95.
10. Смольникова Г. *Організація пізнавальної діяльності дітей. Дошкільне виховання.* 2021. № 3. С. 6-11.
11. Смольникова Г.В. *Різновікова група в ЗДО.* Навч. посіб. К.: Вид. група «Шк. світ», 2020. 120 с.

Інформаційні ресурси:

1. «Методичні рекомендації до програми виховання та навчання дітей від двох до семи років «Дитина» <http://nauch.com.ua/psihologiya/5477/index.html>
2. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» (авт. кол. Андрієтті О.О., Голубович О.П. та ін.) - http://www.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-cerednya/doshkilna/progr_rozv/1.pdf
3. «Методичні рекомендації до програми виховання та навчання дітей від двох до семи років «Дитина» - <http://nauch.com.ua/psihologiya/5477/index.html>
4. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» (авт. кол. Андрієтті О.О., Голубович О.П. та ін.) - http://www.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-cerednya/doshkilna/progr_rozv/1.pdf Електронний варіант курсу.
5. Програми розвитку дітей. Доступ через: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>.